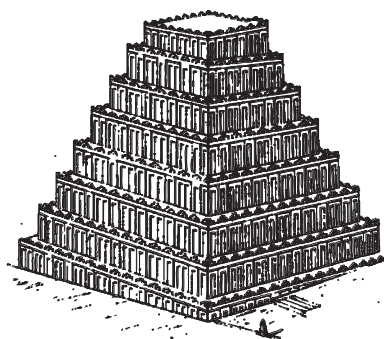
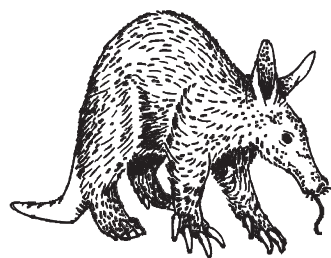

Glänta

2-3.12

120 kr

Glänta 2-3.12

Innehåll

Lisa Tan Det engelska språket i ordboken*	5
Johannes Anyuru Lena Adelsohn Liljeroth & Tupacs vålnad	7
Sara Edenheim & Malin Rönnblom Rädslans politik	17
Torsten Rönnerstrand Sokrates frikänd	32
Motskrifter Variation Opal	38
Sven-Olov Wallenstein Adorno och gåtan	53
Theodor W Adorno Gåtfullhet, sanningsinnehåll, metafysik	66
Lisa Karlsson Blom & Mikela Lundahl Museala hemsökelse	82
Magnus Bunnskog Hur jag tänker mig att språket skall kunna fungera	96
Bernard Stiegler Upplysningsideal i den filosofiska ingenjörsvetenskapens tidevarv	100
Axel Andersson Bernard Stiegler: teknik, farmakologi och etik	111
Mara Lee Historia med läppstift	119
Medverkande	136

* Illustrationer av alla de ord som inte enbart förklaras med ord (Merriam-Webster Collegiate Dictionary, tionde utgåvan).

Inledning

Från A till Z.
Aardvark till ziggurat.
Från amerikanska ord till amerikanska bilder.
Inte från jordsvin till mesopotamiskt tempeltorn.

Vissa ord kan inte förklaras med ord.
Vissa bilder säger inte mer än ett enda ord.

Från Tupacs vålnad till en kulturminister.
Från en bankrånare till en yngling i svart minikjol.

Att ett konstverk är en gåta är irriterande.
Att ett konstverk inte är en gåta är inte mindre irriterande.
Att konstverket är en tårta verkar inte hindra någon från att äta den.
Tårtan är en bild som blivit kropp.
Den skriker för att den inte kan dö.

Konstverk förstummas av frågan om vad allt tjänar till.
Det är vi andra som pratar.
Som om någonting hänt.
Som om vi är en del av verket.

Från Moderna Museet till Klippans centrum.
Från Opaltorget till Minsk.

Kan man lära föremål att tala?
Kan man lära människor att lyssna?
Kan man försöka skrika någon annans skrik?
Kan man inte ens försöka skrika någon annans skrik?

Från Gertrude Stein till Gyllene Gryning.
Från etnologi till världskultur.

Till vem ska man återlämna det som stals för femhundra år sedan?
Kommer museerna sluta samla på saker?
Hur dyrt kan man sälja det man inte äger?

*Ett öga är ett öga
inte för att jag ser det
utan för att det ser mig.*

Är det bara aboriginer som bör uttala sig om aboriginisk kultur?
Bara samer om samisk?
Får bara svarta skämta om svarta?
Är det bara vita som kan avfärda färgernas betydelse?
Är problemet verkligen att aboriginer pratar för mycket om aboriginer?

Från Morton Feldman till Anders Behring Breivik.
Från kurredutter till Coachella.

En man med en yxa, en venusfigur, King Kong, en grupp tolvåringar
från Belgien, en man med en kvinna inuti.
Trettiotusen människor som flyr sina hus.
Tjugoåtta människor som dör i en bussolycka.
Hundratjugotusen ungdomar som inte gör någonting.

Ska vi jämföra urscener?
Ska vi jämföra definierande misstag?

Finns det ett hot mot nationen?
Vem tillåts vara rädd?
Om man i nationens namn ombeds att inte frukta.
Om man älskar den man tror är utan fruktan.

Vem ser man när man inte ser sig själv i spegeln?
Vad är det som ekar rött?

Från Blood & Honour till Brecht.
Från krigsmålningar till kyssar.

Har vi omyndigförklarat oss själva, igen?
Behöver vi verkligen en ny upplysning?

Från första världskriget till 1986.
Från apljud till röda rop.

Är Sokrates skyldig till dagens grekiska fascism?
Och är det i så fall därför han nu frikänns?

Man finns i arkiven för att man är ihågkommen eller för att man
är glömd.

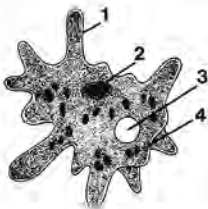
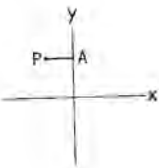
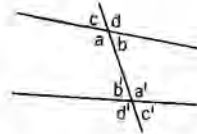
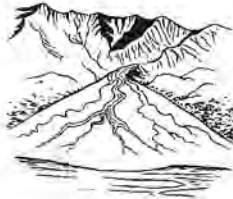
Glömmer vi bilden när vi skriver ett ord?
Glömmer vi kroppen när vi ser en bild?

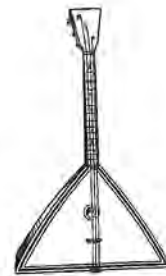
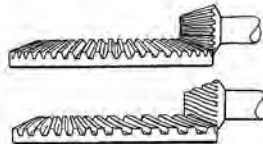
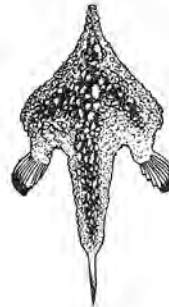
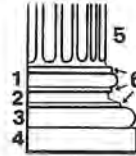
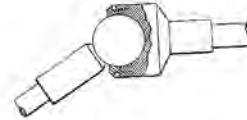
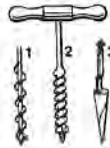
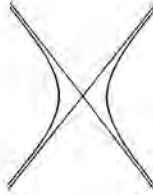
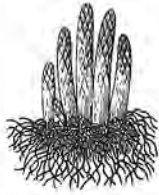
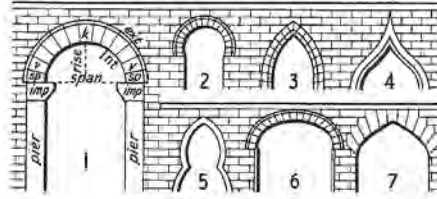
Det här är inget temanummer.
Det här är ett nummer med ord och bilder.
Med översättningar och sammansättningar.
Illustrationer och interpretationer.
Visualiseringar och dechiffreringar.

”Not even nothing can be free of ghosts.”

Från Adorno till Wallenstein.
Från Lisa Tan till Mara Lee.
Från något som liknar en pumpa till en sorts klänning av hud.

Göran Dahlberg & Linn Hansén

Lena Adelsohn Liljeroth & Tupacs vålnad

Johannes Anyuru

”Någon som jag har djup respekt för lärde mig nyligen att vara vaksam på de ögonblick då vi upplever njutning, eftersom det är ögonblick då vi lär oss. De är inte neutrala.”

Signaturen Reninaj i kollektivet *Crunk Feminism*, apropå verket *A painful cake*

”Rädsla är starkare än kärlek.”
Tupac Shakur, intervjuad i boken
Resurrection, 1971–1996

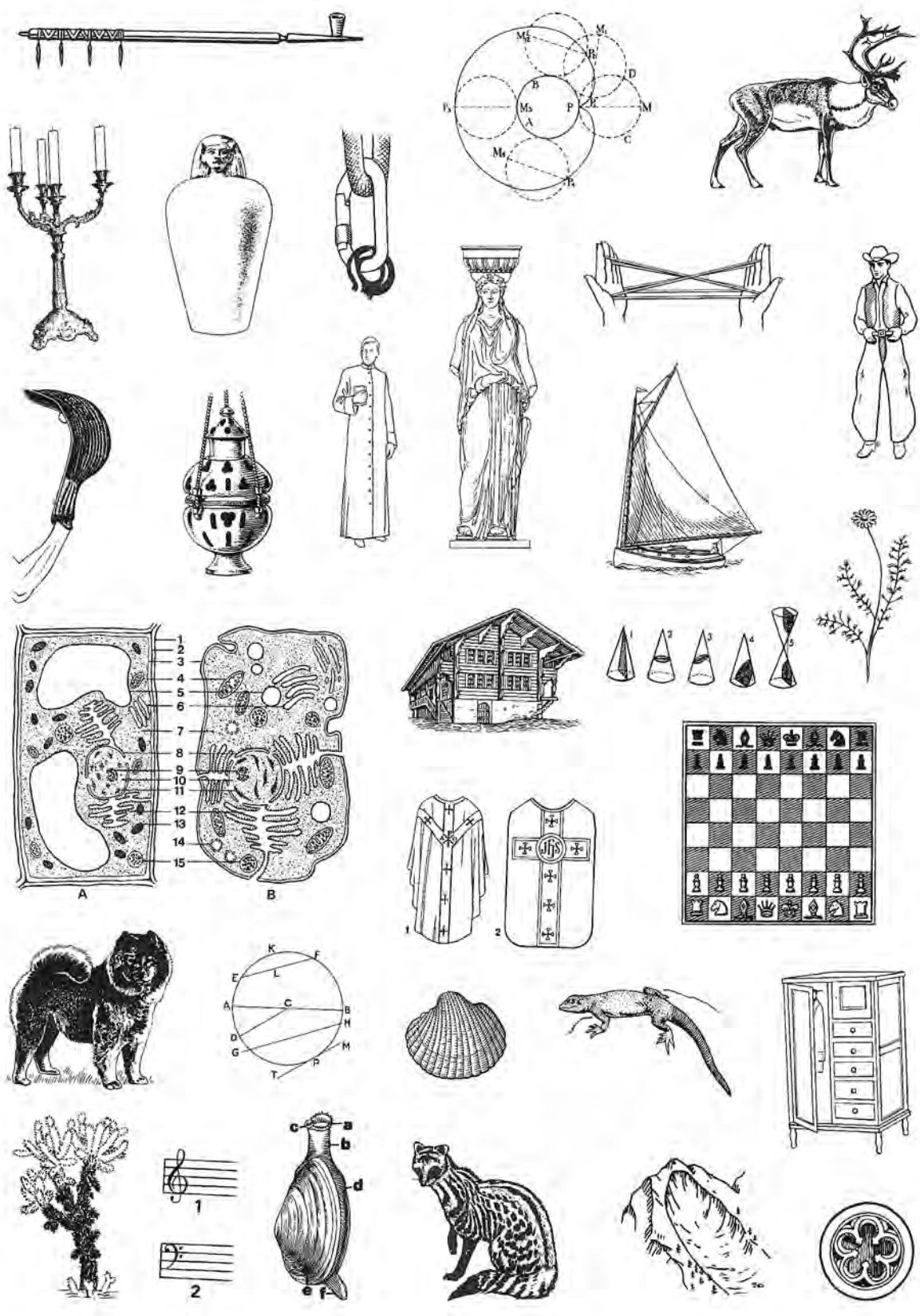
1

Min fars kropp ligger på metallbritten, under lakanen. Vi parfymerar tvättvattnet med porösa stenbitar som vi smular mellan fingrarna. Genom gummihandskarna känns det som att krossa stycken av torkad lera till jord. Vi doppar tvättsvampar i det väldoftande vattnet. Jorden är vårt hem. Vi är av lera och andetag. Några av oss hjälps åt att lyfta kroppen så att andra kommer åt att tvätta också ryggen och lårens undersidor. Vi tvättar könet som vi döljer för våra egna blickar med ett tygstycke. Jag är oupphörligt förvånad över att kärlek till en död kropp inte bara är möjlig utan nödvändig.

2

Sent en fredagskväll i september stiger en man av bussen i en svensk småstad. Han kommer senare att beskrivas i tidningarna med frasen: ”Gerard Gbeyo från Elfenbenskusten, eller Patrick Nadjji som han kallade sig i Sverige”. Jag kommer att undra över detta: om människors namn hör till platserna de befinner sig på. Jag kommer att tänka

Sara Edenheim
& Malin Rönnblom

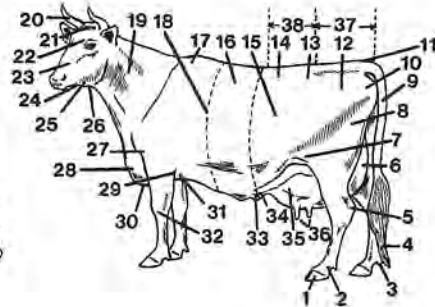
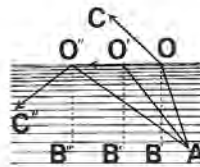
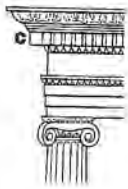
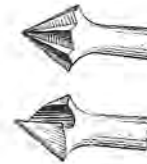
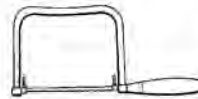
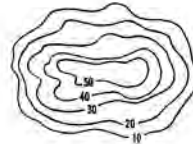
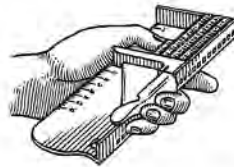
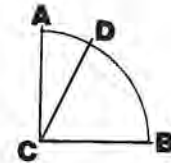
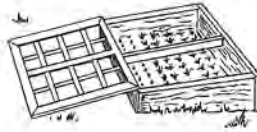
Rädslans politik

Var Breiviks dåd ett angrepp på nationen? På det öppna samhället, även det svenska? Sara Edenheim och Malin Rönnblom visar att jakande svar på dessa frågor avsluter många andra grundläggande ideologiska frågor. Deras genomgång av den mediala debatten och myndigheternas rapporter och handlingsplaner är också en analys av avpolitiserings praktiker.

Den stora striden står inte mellan "kristna" och "muslimer", "höger" och "vänster" utan mellan dem som tror på ett öppet, demokratiskt samhälle och dem som vill slå sönder demokratin med sprängmedel, automatvapen, bitterhet och hot.¹

Vi var nog många som var lättade när den norska och den svenska statsministern direkt efter Breiviks attentat mot Oslo och Utöya uttryckte att terrorism inte ska bemötas med ökad kontroll, censur och reglering, utan att det bästa sättet att slå vakt om det öppna samhället är just genom att hålla öppet för olika och avvikande åsikter. Jämförelsen med USA och Bushs anti-terror-politik efter 11 september låg nära till hands, och uttrycktes också explicit: att vi i Norden hanterar en sådan här situation mycket bättre, att vi förstår att ett försvar för ett öppet samhälle också innebär ett öppet samtal utan censur och moralism. Att det är vi som är demokratis väktare. Samma form av resonemang återfanns också på de stora tidningarnas ledarsidor, där ledarskribenter själva, och de regeringsrepresentanter från Norge och Sverige som refererades, hyllade det öppna samhället och argumenterade för att Norges sak är vår samtidigt som man uppmanade oss att inte vara rädda.² Avståndstagandet från andra nationer, i det här fallet inte minst USA men självfallet också nationer utan någon formell demokrati, skapade en bild av Norge och Sverige som civiliserade och demokratiska.

De första antagandena som sipprade ut i medierna om att Norge råkat ut för en islamistisk terrorattack togs snabbt tillbaka, och kritiserades också i de flesta medier efteråt.

Torsten Rönnerstrand

Sokrates

Vad har den nya rättegångens omprövande av Sokrates skuld att göra med det politiska läget i samtidens Grekland? Finns det ett samband mellan fascisternas frammarsch och filosofens förkastande av Atens gudar? Torsten Rönnerstrand analyserar de två rättegångarna mot Sokrates i ljuset av grekiska kriser och antidemokratiska strömningar i landets parlament.

Den 25 maj 2012 avkunnades en ny dom i en av historiens mest kända rättegångar – målet mot filosofen Sokrates. Sokrates dömdes som bekant till döden av en domstol i Aten år 399 f Kr. Det är denna dom som nu – nästan 2 500 år senare – har upphävts. Den frikännande domen avkunnades av en nyinrättad domstol som tillsatts av en stiftelse skapad av den grekiske skeppsredaren Aristoteles Sokrates Onassis (1900–1975) och bestod av tio professionella jurister och några hundra grekiska medborgare som inkallats som nämndemän. Bland juristerna var meningarna delade. Fem röstade för ett frikännande och fem för en fällande dom. Däremot tycks det bland de inkallade nämndemännen ha funnits en stor majoritet (582 mot 282) för uppfattningen att Sokrates borde frikännas från anklagelserna. Säker kan man dock inte vara: flertalet av dessa nämndemän röstade via nätet under omständigheter som verkar långt ifrån betryggande. Båda grupper var dock eniga om att rättegången har stor relevans för situationen i dagens Grekland. Rättens ordförande Loretta Preska betonade att målet rör frågor om förhållandet mellan demokrati och oligarki som fortfarande är aktuella. Den av Onassis-stiftelsen tillsatte åklagaren Anthony Papadimitriou fokuserade framför allt på Greklands förhållande till omvärlden. I sin plädering förutspådde han att landet i framtiden skulle komma att bearbeta sina utrikespolitiska problem på samma sätt som man förut hanterat de problematiska relationerna till romarna, turkarna och tyskarna. Om han med detta avsåg krig är dock oklart.

Varför aktualiserades då domen mot Sokrates just nu? De två rättegångarna mot Sokrates ingår i en flera tusen år gammal debatt om förhållandet mellan demokrati och diktatur. Även om Grekland anses vara demokratins vagga,

frikänd

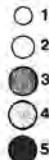
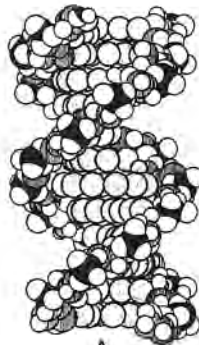
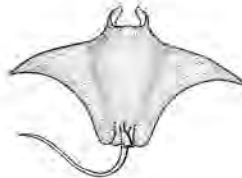
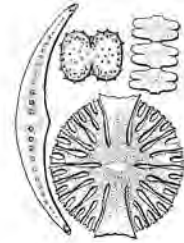
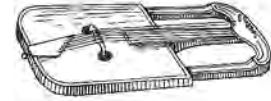
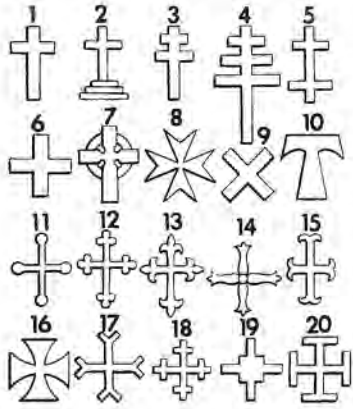
har det förstås aldrig funnits någon total uppslutning bakom de demokratiska idealen. I själva verket har många av de mest kända namnen i den grekiska historien varit starka motståndare till demokratin. Det gäller inte minst Sokrates. Mycket talar för att det var hans motstånd mot demokratitanken som var det verkliga skälet till att han år 399 fKr ansågs brottslig och straffades med döden. Sokrates var det talade ordets man och ingenting han själv skrivit ned finns bevarat, men hans tankar har nedtecknats av två av hans mest kända lärjungar, filosofen Platon och historikern Xenofon. Särskilt viktiga vittnesmål är fem av Platons dialoger – *Sokrates försvarstal*, *Faidon*, *Kriton*, *Staten* och *Gästabudet* – samt Xenofons *Minnen av Sokrates*. I flera av dessa skrifter uppehåller sig Sokrates vid det som är grundtanken i hans statslära – kritiken av demokratin och det demokratiska Aten. Hans huvudinvändning mot det demokratiska statsskicket är att det låter staten styras av människor som inte har den kompetens som krävs. Det var inte lite han krävde i detta avseende: demokraterna skulle uttömmande och motsägelsefritt kunna definiera en rad begrepp som i praktiken undandrar sig alla definitionsförsök, t ex mod, måttfullhet och rättrådighet.

Vore man välvilligt inställd skulle man kunna säga att han förespråkade ett expertvälde. Sanningen är emellertid brutalare än så. Den politiska modell Sokrates rekommenderade var i själva verket en diktatur där undersåtarna helt saknade politiska och medborgerliga rättigheter. Detta är något som inte brukar omnämnas i relation till den

rättegång som ledde till att han dömdes till döden och avrättades. Motivet för dödsdomen sägs ha varit Sokrates vägran att erkänna stadens gudar. Xenofon skriver i början av *Memorabilia*:

Anklagelseakten gick ut på detta: Sokrates är en ogärningsman genom att han icke erkänner de gudar som staden erkänner utan propagerar för ett främmande gudsbegrepp (daimon); i hans brottsliga verksamhet ingår särskilt att han förfört ungdomen.

Detta sätt att beskriva anklagelserna är för oprecist för att vara klagörande. De gudar som Sokrates ska ha vägrat att erkänna var med största sannolikhet Peitho och Zeus Agoraios, de symboler för den atenska demokratin som hyllas i Aischylos *Orestien*. Hans vägran att erkänna gudarna var alltså i själva verket ett angrepp på demokratin. Om detta kan man läsa i I F Stones *The Trial of Socrates* (1988) som i första hand bygger på rättegångsreferaten i Platons *Sokrates försvarstal* och Xenofons *Minnen av Sokrates*, men också tar upp viktiga omständigheter som på ett försåtligt sätt förtigs i dessa partsinlagor. Hos Platon och Xenofon kan man få intrycket att Sokrates var en lojal medborgare i det demokratiska Aten. I själva verket tycks det ha varit tvärtom. Sokrates drog nytta av den atenska yttrandefriheten, men verkar samtidigt ha tagit varje chans att bekämpa den. Hans antidemokratiska propaganda fungerade som drivkraft för den krets av unga lärjungar till Sokrates som utövade våld och ter-

Motskrifter

Variation Opal

Meira
Ahmemulic, Ida
Börjel, Johan
Jönson, Mara
Lee, Aleksander
Motturi, Pär
Thörn, Andrzej
Tichý, Jenny
Tunedal

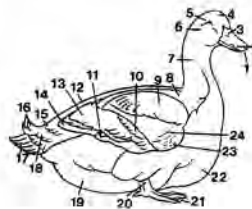
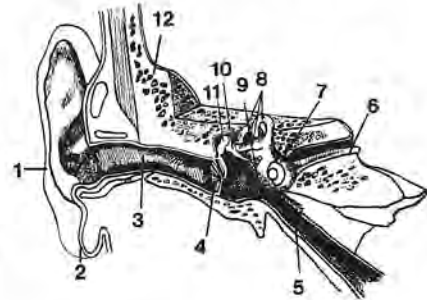
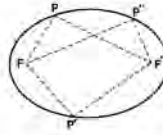
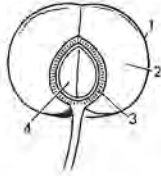
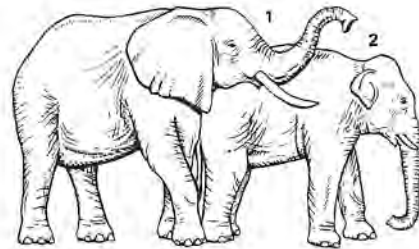
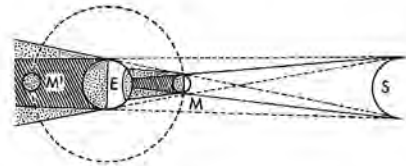
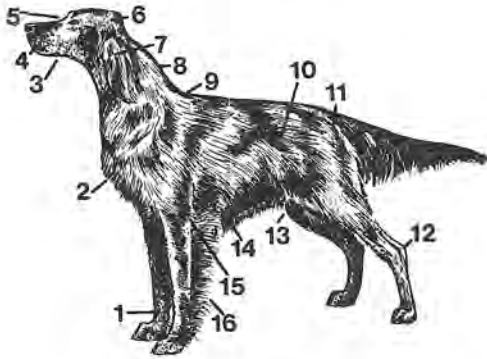
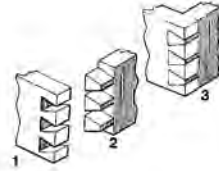
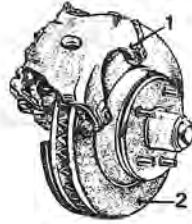
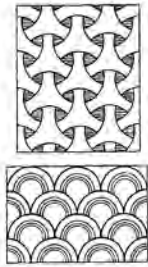
hud som opaliserar

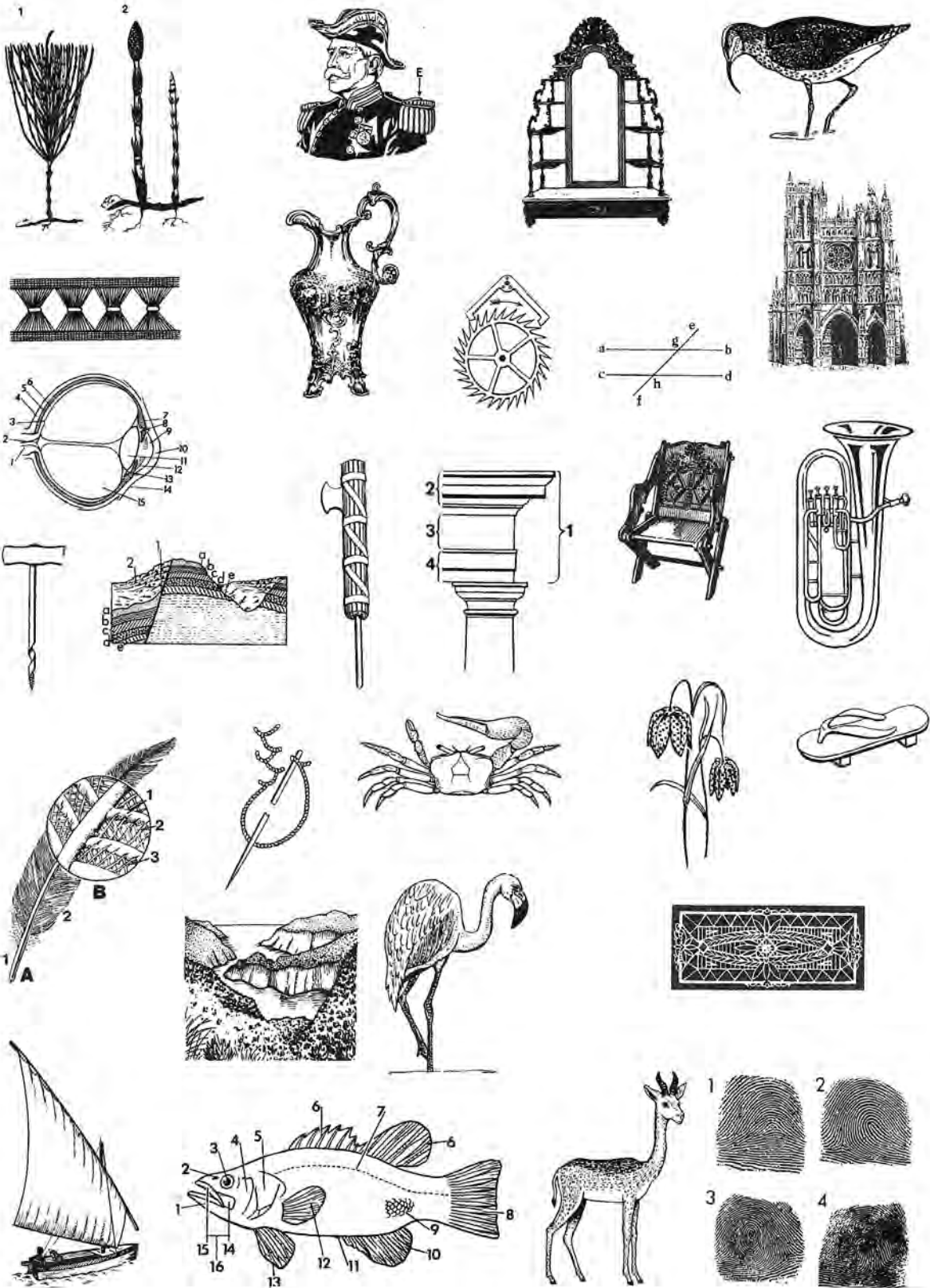
jag måste slå
upp ordet

måste sova. Måste få
måste komma ihåg.
Något som måste ses
som stor prestige är
att ha sitt ansikte
på en sedel.

den måste opalisera

skimra

Sven-Olov Wallenstein

Adorno och gåtan

**Hur ska vi förhålla oss till konsten?
Till det utopiska, det löjliga, det
engagerande, det obegripliga i den?
Hur ser konstens sanning ut? Sven-
Olov Wallenstein närläser Theodor
W Adornos kapitel om det gåtfulla
och vidareutvecklar resonemangen
i relation till hans estetiska teori
och dess filosofiska sammanhang.**

1

I det sjunde kapitlet i *Ästhetische Theorie (Estetisk teori)* från 1970, "Gåtfullhet, sanningsinnehåll, metafysik" koncentreras många av de frågor som gäller vad en tolkning av ett konstverk är, och på vilket sätt den sanning som kan utvinnas ur ett verk förhåller sig till den filosofiska sanningen. Adornos inledande gest kan emellertid – i sin antihermeneutiska radikalitet – synas blockera hela frågan: det som ska begripas, åtminstone i det "nuvarande läget", är verkens *obegriplighet*. Varför denna obegriplighet – och vad kan det innebära att begripa den utan att reducera den? Vad innebär det att den *gåta* som all konst enligt Adorno är, inte kan lösas utan endast "dechiffreras"?

Det första problemet är vad Adorno här överhuvudtaget menar med ett "hermeneutiskt objekt". Genom hela hans verk löper en polemik mot olika versioner av hermeneutisk filosofi från Dilthey till Heidegger, men sannolikt kan man också se en mer närliggande bakgrund i den strid mellan Habermas och Gadamer som inletts några år tidigare, och som också genljuder i den franska debatten. Utgångspunkten var den kritik som Habermas i *Zur Logik der Sozialwissenschaften* (1967) riktade mot "universalitetsanspråken" i Gadammers *Sanning och metod*. För Gadamer var det nedärvdas auktoritet och tron på traditionens sanning en grundförutsättning, vilket i Habermas perspektiv blockerade möjligheten till ett kritiskt tillägnande

